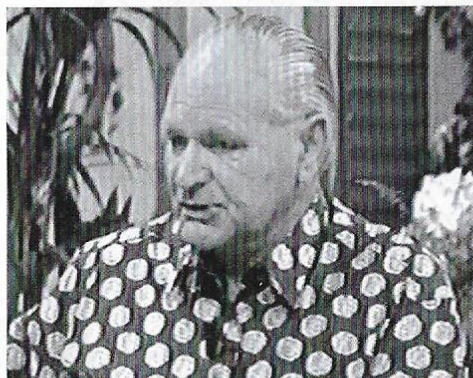

RATTEN

Louis Leysen vertelt een eigen oorlogsverhaal

In de nacht (van vrijdag 22 september 1944) verdwenen de Duitsers uit ons dorp. Een week later was het gehele grondgebied van België van hen verlost.

Reeds begin oktober vroeg het Ministerie van Landsverdediging vrijwilligers. Die kwamen onmiddellijk. Jongens uit het verzet, ondergedokenen die nu een houvast zochten en ook vele oud-gedienden die de 18-daagse veldtocht hadden

meegemaakt en die nu weerwraak lustten op de zogeheten nederlaag van mei 1940. Een overmacht waartegen de vredelievende wereld toen geen passend antwoord klaar had. Nu was de gelegenheid daar om de vluchtende bezetter achterna te hollen en hem de dodelijke steek toe te brengen.

Ook de schrijver van dit verhaal tekende een contract voor onbepaalde duur. Zo stak men een Vlaamse jongeman in een Engelse battledress en die onderdak kreeg in de Antwerpse zeevaartschool. Wij waren daar met 240 andere oorlogsvrijwilligers.

Wij meenden allemaal dat we de Duitsers zouden achtervolgen maar de Engelse legeroverheid dacht er anders over. Wij waren niet 'gedrild', kenden geen gevechtstechnieken, konden niet met wapens omgaan en er was een andere opdracht voor ons weggelegd: het bewaken van de Scheldewaters en de dokken. Gevreesd werd dat Duitse vliegers zeemijnen zouden droppen zoals gebeurd was in de Schelde ter hoogte van Doel waar vijf of zes mijnen lange tijd alle scheepvaart onmogelijk maakten. Wij zouden het hele gebied moeten bewaken. Van aan de zuid-kaaien tot in Doel en de grote oppervlakte van de dokken. Dit toezicht moest enkel 's nachts gebeuren.

Daar waren ongeveer vijftig wachtposten voorzien. Op sommige plaatsen stond een klein houten hok met één stoel en daarvoor een paal waarop een plank bevestigd was. Over de hele lengte was een zwarte, horizontale lijn getekend met een halve cirkel. In het centrum bevond zich een wijzer, zo groot als die van een torenklok. Die wijzer kon je bewegen van 0 tot 180 graden, aangeduid op de cirkelboog. Wij noemden dergelijk tuig onze 'gradenboog'.

Indien er mijnen zouden gedropt worden dienden wij met die wijzer de richting aan te duiden en met het blote oog de afstand te raden waar het tuig eventueel zou neerkomen. En natuurlijk verslag uitbrengen.

De winter van 1944-45 was bijzonder streng. De legerleiding had echter voorzorgen getroffen. Bij ons vertrek voor de wacht kregen we drie zaken mee: een zaklamp, een stengun en een dikke, warme marinemantel met houten knoppen en witte koorden. Onze groep werd door de Britten 'minewatchers' genoemd.

Zo zat (of stond) ik op een nacht in een van die kleine éénmanshutten ter hoogte van Oosterweel en keek ik uit over de bocht van de Schelde en de achter mij liggende dokken. Over de stroom gleed af en toe een vrachtboot, onzichtbaar maar voelbaar en hoorbaar. Ter hoogte van het Loodswezen was een Engelse post geïnstalleerd. Van daaruit zag ik morsetekens seinen naar de voorbijvarende schepen. Die vroeg de naam van de boot, de tonnenmaat en wellicht nog andere zaken. En de marconist seinde terug. Verder was er in die koude vriesnacht niet veel te beleven. Af en toe hoorde je een V-één aankomen met zijn akelig geronk en dan begon, ergens achter Schoten en Brecht het afweergeschut te blaffen als een boosaardige straatteriër. Soms werd de nachtelijke hemel helrood verlicht, als de ATS-girls, die dit geschut bedienden, raak troffen en de vliegende bom in de lucht ontplofte.

Waar die mist zo opeens vandaan kwam wist ik niet. Vanuit het lager gelegen polderland zweefde hij naar het water en op korte tijd werd hij zo dik en dicht dat ik de kaaimuur niet meer kon zien, noch minder de stroom en de seinlichten van de Britse post. En de mist sloeg koud in mijn gezicht als ik de neus buiten stak, het vroom ettelijke graden onder nul. Dus hulde ik mij diep in de warme kraag van de marinemantel.

'Val niet in slaap', had de korporaal gezegd. 'Ik heb gehoord dat de officier van dienst controle zal doen.'

Een gewaarschuwd man... Je kent dat.

In de namiddag had onze ploeg een voetbalwedstrijd gespeeld tegen een elftal van de Royal Engineering (3-1 gewonnen en ik maakte één pot en makker Wardje Stoops de twee andere). Daarna dienden nog enkele karweien opgeknapt te worden, o.a. patattenjassen voor de volgende dag

want door een bominslag was de elektriciteit uitgevallen en nu stond ik (of zat ik op de stoel) op de 'hondenwacht' van 23 tot 1 uur.

Het gebrom van de V-ééns en de geluiden van het afweergeschut schenen zich steeds verder van mij te verwijderen. En wegens de mist kon ik niets zien, geen oever, geen water, geen kaaimuur, niets, alleen witte duisternis en de verre geruchten werden hoe langer hoe onduidelijker tot ze zichzelf helemaal oplostten.

De wereld en de oorlog waren wijd weg, er was niets meer, enkel de warmte, diep in de geborgenheid van de mantel. Zo soesde soldaat Leysen weg in een behaaglijke rust van onbezorgdheid en misschien droomde hij wel.

Wat kon er in feite gebeuren om deze vredige rust te verstoren? De officier van dienst? Zijn beeld dook even op in de geest van de 'minewatcher' maar verdween even snel. Wie zou in deze ondoorzichtige mist op deze godverlaten plek zijn weg kunnen vinden? En hij droomde, ja, ja, maar niet over de meisjes, neen! 't Was eerder een eigenaardige droom. Hij zag zichzelf ergens liggen in een loopgracht met modder en stro en zandzakken, de stengun in handbereik, wachten op de vijand. Van waar die zou opduiken wist hij niet maar ergens loerde hij en wachtte het geschikt moment af om toe te slaan met handgranaten, misschien wel een vlammenwerper. Onze 'minewatcher' moest waakzaam zijn, beducht op elk gevaar.

In die slijkerige loopgracht liepen ratten, ze renden heen en weer, op zoek naar voedsel. Ratten zo groot als katten met een spitse snuit en hypnotiserende ogen en een staart van wel drie decimeter lang. Ratten, die in je neus bijten, die aan je oren beginnen te sabbelen, je vingers proberen af te knagen en het bloed uit je aders zuigen. Vreselijke dieren! En ze brengen een stank mee die je drie dagen met je meedraagt.

Opeens werd onze soldaat uit zijn droom wakker geschud. Of was het geen droom geweest? Een loopgracht was 't zeker niet en slijk zag hij ook niet. Maar ratten waren er al, dat drong langzaam tot hem door. Eentje liep hem onvervaard over de borst en een tweede exemplaar, zo'n echte vieziggaard, zat aan zijn gulp te frunniken. Door de impulsieve zwaai van zijn rechterarm renden de dieren ijlings buiten en het leek wel of hij geritsel van stro hoorde. Verbeelding?

En toen waren er die voetstappen. In de verte, op de blauwe steen hoorde hij ze en ze kwamen naderbij. De nagels onder de schoenen klonken helder in de nacht. De vijand? Met die mist zag hij niets maar de stappen klonken luider en dichter.

Bewust of onbewust greep onze soldaat naar de stengun die op de plank lag. 'Halt' schreeuwde hij. Maar de stappen stopten niet, kwamen dreigend nader, bonk, bonk. 'Halt of ik schiet!' Een kreet die echode in de mist. Toen doemde vlak voor hem een schaduw op. Onze wachter richtte zijn wapen, drukte de knop in op 'schot per schot' en, met zijn ogen toe, drukte hij af. Er klonk geen schot, besepte hij. En hij herkende in de gedaante voor hem de officier van dienst.

'Gij gedraagt u zeer eigenaardig' zei die met enige argwaan. 'Ik mag niet zeggen dat ge stond te slapen maar helemaal wakker zijt ge niet'.

'Kan u niet antwoorden als ik 'Halt' roep?'

'Hebt gij geroepen? Ik heb niets gehoord!'

'Ik had u kunnen doodschieten'.

'Waarmee? Met dit hier?'

Hij wees naar het automatisch wapen. De lader lag op de plank.

'Ik zal u geen rapport maken, jongeman. Maar ge moet wel opletten'.

Toen hij door de mist opgeslorpt werd sloeg de vrieskoude in mijn gezicht en maakte mij helemaal wakker. Ik besepte dat ik geluk gehad had. Zonder die ratten zou hij mij slapend hebben aangetroffen met alle gevolgen vandien.

Sedertdien heb ik mijn gevoelens van haat en afkeer tegenover ratten moeten herzien en mijn oordeel milderen.

Louis Leysen

